

El llenguatge

Empeltar

10/VII/1980

El verb empeltar i el substantiu empelt, que és el seu postverbal, són termes d'agricultura i, per extensió o analogia, de cirurgia. Empeltar, segons el Diccionari Fabra, vol dir «inserir (una part d'un arbre proveïda d'una o més gemes) en una branca o tronc d'un altre arbre de manera que s'estableixi entre ambdós una unió permanent» i, per analogia, «inserir (una porció d'un teixit viu; carn, pell, os) en una lesió de manera que s'estableixi una unió orgànica». Empeltar és una feina de pagès especialitzada —no tots els pagesos en saben—, que exigeix molta traça i, per tant, molt ben considerada, i que hem presenciat amb interès moltes vegades. Amb l'empelt es fa que un cep o un arbre frutífer, bord o poc fructífer, esdevingui fecund, o s'aconsegueix una varietat superior del seu fruit. Avui, però, en els medis urbans, tan girats d'esquena a l'autèntica ruralia, si es parla d'empelts o d'empeltar és més aviat fent referència a la seva segona acceptió, és a dir, com a terme de cirurgia: el traumatisme que caracteritza la vida moderna fa que sovint ens hàgim de referir als empelts que s'han hagut de fer a aquell o a aquell altre dels nostres coneguts. I, més encara, solem recórrer a aquests mots en sentit figurat, en frases com En va sortir amb un empelt d'idees anarquistes o bé Un alemany empeltat de català. Creiem que aquest ús és ben lícit, encara que els nostres repertoris lexicogràfics no el recullen, però potser també cal reconèixer que en alguns casos resulta abusiu, i que fóra preferible recórrer a d'altres verbs de sentit més general com inserir o introduir.

El que resulta del tot inadmissible és que en floc de empelt i empeltar alguns recorrin amb tota la desimboltura —potser perquè no han vist mai empeltar un cep o un presseguer— a les formes «injert» «injertar», que escriuen així, i que no són sinó un calc de les formes del castellà. Poca cosa més cal afegir-hi. Els mots del català i els del castellà, en aquest cas —com en tants d'altres casos— no tenen el mateix origen —provenen de formes llatines diferents— i això explica l'absoluta dissemblança. Notem que les formes equivalents del francès, «greffe» i «greffer», corresponen també a una família etimològica diferent. Potser caldria dir que formes escrites com «injert» i «injertar», en català, si més no, haurien de sotjar, perquè contradueixen l'ortografia de la i i la g: davant una e escrivim g i no i. Hi ha excepcions —poques— és clar, com injectar o injecció, però ben previstes per la norma: davant els grups *ct* i *acc* escrivim i davant e, cas que no es pas el dels dos castellanismes indicats, que algu escriu sense ni «adaptar-los, per tant, a la nostra ortografia.

Albert Jane